

Dathus.
 Liberius.
 Agapetus.
 Marcellinus.
 Severus cepit sedere circa annum 346, obiit circa 391.
 Liberius II.
 Probus II.
 Florentius.
 Liberius III.
 Ursus, creatus circa annum 400, obiit anno 412, die 13 Aprilis ad vesperam.
 Petrus, eo anno creatus, obiit anno 425.
 Noo, eodem anno successit, obiit circa annum 430, in Idus Februarii.
 Exuperantius, obiit anno 439, iv Kal. Junii.
 Joannes Angeloptes, eodem anno creatus, obiit circa annum 439.
 Petrus (Chrysologus), ordinatus circa annum 439, obiit circa annum 450.
 Joannes II, eo anno ordinatus; obiit, circa annum 496.
 Petrus III, circa annum illud creatus, floruit Symmachi summi pontificis tempore.
 Aurelianus Petro successit, obiit circa annum 523.
 Ecclestus, circa initia anni 524 creatus, circa Junium mensis anni 534 obiit.
 Ursicinus, eodem anno circa Augustum ordinatus, moritur circa Aprilem anni 538.
 Victor, ordinatus die 4 Martii anni 540; moritur xiv Kal. Martii, anni 546.
 Maximianus, ordinatus a Vigilio papa Patris in Achaia, pridie Id. Octobris anni 546; obiit anno 552, viii Kal. Martii.
 Agnellus, ordinatus anno 555, die 22 Januarii; obiit anno 566, Kal. Augusti.
 Petrus IV, Senior dicitur, electus anno 567, die 28 Maii; ordinatus anno 568, 15 Septembris; obiit anno 575, die 16 Augusti.

A Joannes III, ordinatus anno 575 die 23 Novembris, obiit anno 595 die 2 Januarii.
 Marthianus, ordinatus ante diem 5 Julii 595; obiit 23 Octobris 604.
 Joannes IV, ordinatus circa initia anni 605; obiit circa Septembr. anni 610.
 Joannes V, ordinatus circa finem anni 610; obiit circa annum 629.
 Bonus, ordinatus circa annum 630; obiit anno 642, die 25 Augusti.
 Maurus, ordinatus mense Septembris anni 642, obiit circa Julium anni 671.
 Reparatus, ordinatus die 4 Octobris 671; obiit die 30 Julii 677.
 Theodorus ordinatus die 29 Septembris anni 677; obiit 18 Januarii 691.
 Damianus, ordinatus die 21 Decembris anni 691; obiit die 12 Martii anni 708.
 Felix, ordinatus die 4 Aprilis anni 708; obiit anno 740, die 25 Novembris.
 Joannes VI, obiit circa annum 752.
 Sergius, circa annum 752 ordinatus, obiit circa finem anni 769 vel initia 770.
 Leo, per id tempus ordinatus, mortuus est circa annum 779.
 Joannes VII, sedere cepit circa annum 779; obiit anno 786, post festum S. Apollinaris, Sedi annis 7 mens. 1, dieb. 3.
 Gracianus, ordinatus anno 786; obiit circa annum 794, die 23 Februarii.
 Sanctus Valerius, circa annum 794 ordinatus; obiit circa annum 809.
 Martinus, sedere cepit circa annum 810; obiit circa 816.
 Petronacius, post annum 821 ordinatus, obiit ante annum 857.
 Georgius, post annum predictum ordinatus; vitam produxit post annum 841.

OBSERVATIONES

IN

Versiculos quosdam AGNELLI Libro Pontificali praefixos.

PRÆFATIUNCULA.

Tanta est versuum qui Agnelliano operi præmittuntur barbaries, ut de illis omitendis cætera descripturus, cogitaverim. Cum nullæ grammaticæ leges in ipsis sint observatæ, ac proinde recte syntaxis ordo passim perturbatus (omissa syllabarum et versus quantitatem neglectam), vix quidquam boni elici posse videbatur; quinimo minime sperabam alicubi me ineptissimi scholastici versificatoris sensum assecuturam, cum temere tempus prætereire, modum pro modo, casum pro casu assumpserit ille, unde æpicholos et inspicatissimus Oedipum potius quam Ægyptum petat. Et profecto quævis seculi noni barbaries aliunde sit cognita, ut minus mirari liceat si summam Latini sermonis corruptellam in his quæ supersunt eorum temporum scriptis deprehendamus, quæ etiam eorumdem sinceritatem, et authenticam, commendat; tanta nihilominus horum versuum est deformitas et strabiligo, ut vix inveniri posse crederem in ejus et sequentis sæculi scriptoribus, amplius ejusmodi characteris argumentum; tale sane quod, scripti sinceritatem aperiens, scribentis mentem abscondit. Hoc tamen non obstante, nil omissum volui, et integre quidquid ad Agnelli opus spectat publici juris faciendum existimavi, ne inde, quidquam ab eruditis desideraretur, quod ex Estensi Codice suggeri posset. Descripsi itaque ineptissimam versuum seriem, eamque attentius contemplatus, nonnulla eruisse mihi visum sum

C quæ Libri Pontificalis opus et scriptoris Agnelli vitam illustrent. Hinc versus ipsos præponendos statui, interfectis observationibus istis: Aliqua non intellecta libens fateor, quæ proinde satius duxi intacta relinquere, ne divinando, arbitraria potius quam probanda lectori obtraderem. Versibus talis præfigitur titulus.

Incipiunt versiculi cujusdam minimi scholasticorum titulantes opus libri sequentis.

OBSERVATIO PRIMA

Scholasticum (ut aliquid de hac re senentem) se dicit in titulo, versicalorum huiusmodi auctor. Intellegit autem eo nomine litteratam prout opponitur idiote. Quamvis enim multiplicem acceptationem sortita sit hæc vox apud scriptores, videtur et in fine Latinitatis, ut docemur ab eruditissimo Ducaugio in Glossario, nulla tamen aptior commodiorve temporis et occasionis visa est. Sic Amalarius Treviræ apud Brouerum a laudato Ducaugio relatum: Quisque futurus sis, sive potens in seculo, sive pauper, sive scolasticus, sive idiota. Novi equidem scholastici nomen officium significasse in Ecclesiis ejus qui scholæ præponebatur, ut dirigeret, ac doceret, vel linguae tantum, et humaniores litteras, vel has simul cum Theologia, spectantibusque ad rem liturgicam et divinam. At hæc temporibus Carolo Calvo posterioribus conveniunt. Præterea is unus erat qui cujuslibet Ecclesiæ scholæ præferebatur, cui subsequenter recitatibus

eculis theologale munus successit, de quo vide doctissimum Thomassinum in veteri novaque disciplina de Beneficiis. Auctor autem horum versicularum se unum ex pluribus eodem titulo seu munere gaudentibus scholasticum dicit, dum se minimum scholasticorum vocat. Ordinem igitur virorum Ravennae vigentem saeculo nono precedente mihi videor videre, qui in maxima alias bonarum artium castigne nonnihil in dicendi arte linguaque latina usu profecisse videbantur supra ceteros, et scholastici vocabantur, quo nomine et is qui talis habebatur atque iactantia vitio uti potuerit, quod servata proportione praeluserit recentiori magistri doctorisve elogio. Scholasticorum huiusmodi ordinem potuit Ravenna ex Graecis accepisse, qui titulo eodem honoris causa distinxere viros eloquentes, quod bene actum est cum Zacharia scholastici cognomine, decorato Justiniani ayo, ut sentit Tacinus in notis ad Zachariae Dialogum de mundi opificio contra Gennardi mentem. Scholasticum etiam Ravennae vicum ex magistratu illustrem fuisse Gregorii Magni ayo, indicant hujus pontificis epistola. An hic scholasticorum minimus ecclesiasticus fuerit, necne, definiendo argumenta desunt; verumtamen si quis illum, quod huic operi illustrando manum admoeyerit, ecclesiasticae vitae addictum velit, non abnuo.

A quod alii fecerant praestare, et pontificum suorum, qui Ecclesiae per spatium 800 circiter annorum praefuerant, vitas et acta oblivioni traditas reliquisse.

Vespere quaque etenim, tamen orsa fidesque, [manusque]

Scribere feliciter nostratum Pontificale
 Agnelli lepidi patriarcharum istud opusculum
 Tempore apostolicus Gregorius alta saepibus
 Solvendi, et contra, almifici, quo mœnera Petri
 Compe habet, et sceptrâ imperii Augustos tenet

[almus]
 Armipotens satus magno Karolo, Ludovicus,
 Pacificus, natusque suis Lotharius aere [acer]
 Belfiger Italiae [itala] regia tenens, Romaque pontan

B Regibus, et populis lectus solio imperiali,
 Archiepiscopus almis [almus] ovans Petronacia

[agiturque]
 Tuoque [tumque] Ravennatis cleram Ecclesiae, popul
 [tumque]

Alterum ab undecimo, quem presbyterumque honoris
 Summus is antistes merito sede urbis optina

OBSERVATIO QUARTA.

Adjicit tandem licet vespere, id est sero, Agnellum presbyterum huic optato operi praestando se adixisse, et tempus ipsum quo id factum fuit multifarie exprimit, Gregorio videlicet IV summo pontifice Petri iura solvendi atque ligandi tepente, imperantibus Ludovico Caroli Magni filio, ac Lothario, moderante autem Ravennatum Ecclesiam Petronase archiepiscopo, quem summus pontifex consecravit undecimo loco postquam a Theodori tempore Ecclesia ipsa Ravennas respiciens, Romani praesulis obedientia se submitit. Quae quidem merentur ut aliquanto diligentius in temporum designatorum examine immoremur.

Porro manifestum est characteres temporis significante quo Agnellus librum hunc pontificalem scripsit a scholastico versificatore adhibitos non subsistere, nisi intelligantur de illo spatio tempore quo Agnellus scriptionem intermissam aggressus est. Etenim ex Agnello ipso constat majoris operis partem non in toto post Petronacis, sed et post Georgii episcopatum scriptam. Georgii ipsius vitam postremito loco consignatam legimus, sed et de eodem agit in Vita Felieis, agiturque tanquam de archiepiscopo minime inter vivos degente, ait enim: Sed et mihi de praedicto monasterio S. Bartholomaei contigit. A Georgio pontifice per pauca annorum curricula sine causa privatus sum. Nam antequam ad tale culmen ascendisset, sic eramus adinvicem quasi ex uno duove germani, et postquam accepit archieraticam dignitatem, Deum offendit, et omnes sacerdotes demolivit, cuncta occupans monasteria, totasque gazas Ecclesiae, quas praecessores sui adquisierant, pro reatu sui corporis expendit.

Georgii autem obitus, ut ex ejus Vita apparet, accidit post aliquot annos a victoria Caroli Calvi de Lothario reportata Fontanis, qua quidem incidit in vii Kal. Julii anni 841. Hinc deprehenditur et alium characterem ex imperio Ludovici et Lotharii non subsistere; Ludovicus enim defunctus fuerat anno 840, et vix sustineri potest haec scripta Gregorio IV sedente, cum is diem obiit anno 843. Sed et Maximiani archiepiscopi Vita scripta fuit post Petronacis obitum; in ea siquidem narrat Agnellus quintodecimo Petronacis archiepiscopi

In Patris, aetique, et sapoti nomine Flatus,
 Cum certum propter seculi infidelium stultitiam,
 Atque Redemptoris hominum natalis Jesus
 Regum et pontificum multi scripsisse magistr.
 Quod quisquis tempus sedisset, imperiali
 Rector, et egregius pastor quod pontificali
 Sede. Augustorum scripserunt ferrea regna,
 Imperium quorum tandem seu claruit altum
 Partibus occiduis, laticum qua copia surgit;
 Et sanctae vitae, cui tempus apostolorum
 Quoquo modo insignes radiarunt ore, manaque.

OBSERVATIO SECUNDA.

Ut autem ad versus ipsos accedam, et eorundem sensum, quantum licuerit, commodum eliciam, ita undecim priores supra descriptos intelligo, ut Paraphrasticae in hunc modum exponi possint, quod scilicet, praemissa invocatione sanctissimae Trinitatis, dicat auctor multos magistros, doctos videlicet viros, cogitasse de scribendis historiis a Redemptoris ortu aspicientes, propter clarum iudicium seculi, id est ad posteriorum notitiam, ac eruditionem, tum regum, tum pontificum, ac praecipue quo quisque tempore vel imperator imperiali, vel pontifex pontificali sede, sedisset; inventos praeterea fuisse qui utrorumque acta scriberent, et imperatorum quidem eorum etiam, qui claruere laticum qua copia surgit, Ravennae videlicet, et pontificum, qui sermone, et operibus exempla apostolorum sunt aemulati. Laudis vero argumentum ex eo sumptum, quo Ravennae urbs commendaretur, quod aquae omnes regionis universae eis et trans Padum sitae, ab ejusdem fluminis origine usque ad celebriora ostia quibus in Adriaticum mare se exonerant, sed et ex Flaminiae continuis montibus defluentes, circa Ravennam confluerent; quod novimus ex aliis libri hujus Pontificalis locis. Caepiam semel versarum explanationem prosequatur.

Scriptoribusque Ravennatum per circiter annos
 Penna sua segnis neglexit, centies octo
 Almae summorum moderamina clara per orbem
 Pontificum Vita, passim narrasse suorum.

OBSERVATIO TERTIA.

Hic ait Ravennatum pennas neglexisse in ipsum
 a luepte patriarchas vocat, qui metropolitam tantum fuerat. BACCHINIUS.

anno elevatum Maximiani corpus, presbyteria id aenixe curantibus, sequæ ex pontificis astantis iussione rem ipsam agente. Demum Petronacis mortem ante plures annos accidisse ostendit in Vita Mauri archiepiscopi, memorans lapidem pellucidum sepulcri ejus ante duodecim annos Petronacis tempore a Ludovico imperatore in Gallias translatum.

Verum ex Petri Senioris cognomento episcopi Vita quid distinctius argumento illustrando evincitur. Ibi siquidem auctor narrans equum æreum Ravennæ quondam exstantem translata a Carolo imperatore, hæc ait : « Et nunc pene ann. 38 cum Carolus rex Francorum omnia subjugasset regna, et Romanum percepisset a Leone III papa imperium, postquam ad corpus B. Petri sacramentum præbuit, revertens Franciam, Ravennam ingressus, videns pulcherrimam imaginem, quam nunquam similem, ut ipse testatus est, vidit, Franciam deportare fecit, atque in suo eam firmare palatio, quod Aquisgranis vocatur. »

Carolus ex Annalibus Francorum a Baronio relatibus circa initium Junii anni 804 Roma reversus, Ravennæ per aliquot substituit dies, quare cum allata scribebatur Agnellus, annus currebat 839, et paulo ante Maximiani archiepiscopi Vitam scripserat, Petronax autem archiepiscopus et corpus laudati Maximiani elevaverat anno sui archiepiscopatus quinto-decimo, et ipse e vivis abierat, ut ex modo prædicta narrandi manifesto indicat auctor. Porro descriptor codicis hujus, qui ex apographo se id fecisse ait, tam Petronacis Vitam deesse comperisset, suppleas ex aliis Chronicis, et eandem interjiciens, narrat eum jurasse honorem Carolo imperatori, quod nullo modo temporum ratio consentit, etenim Carolus obiit anno 814, cum adhuc in vivis esset Leo III pontifex, qui non nisi anno 816 defunctus est, cui successit Stephanus V, dictus IV, quo ex Gallis Romam redeunte, et Ravennæ missas celebrante, Martinus Petronacis prædecessor sedem tenebat, ut in ejus Vita narrat Agnellus. Cujus quidem Vitæ cum plura desint, consentaneum est credere Martinum vitam produxisse aliquot annis post Stephani obitum, qui septem tantum mensibus sedem tenuit, eamque Paschali successoris suo reliquit anno 807^a. Consecratio tamen Petronacis non potest differri ultra annum tertium Eugenii, Christi 826, quo ipse prior subscripsit in concilio Romæ habito sexaginta-trinum episcoporum. Quare ejus episcopatus initia recidunt in posteriores annos Paschalis, qui sedit post Stephanum, et ante Eugenium septem annis, et aliquot mensibus, proindeque circa 822 collocanda, et hac temporum ratione firmata, elevatio corporis Maximiani ad 837 referenda est, de qua scribebat Agnellus circa annum 839, sicut et de Petri Senioris episcopum Ravennatem fuerat consecratus. Verum quæ præcedunt Vitæ scripta necessario sunt ante aliquot annos. Id ex eo agnosco, quod in Vita Aureliani, ubi se improbe vexatum multis lamentatur a consacerdotibus auctor, ut Pontificale jam ceptum finiret, inter cætera hæc de sua ætate dicit : « Hodie denique sex gero lustra duobus insuper annis, et bis quinos menses, ex quo lumen recepi, de vulva Maris meæ egressus. » Hæc autem aptari nequeunt anno memorato 839, etenim in Vita Martini ait eum sibi dedisse monasterium S. Mariæ in Blachernis; nec enim consentaneum est ejus narrationi, postremis Martini annis id factum fuisse, cum post earum rerum seriem mortem Pippini Longobardorum regis, et Caroli Magni, ac cætera ad Martini Vitam spectantia, plura addat soli Leonis pontificatus aptabilia. Cum autem Leo anno 816 obierit, Agnellus S. Mariæ ad Blachernas Ecclesiam obtinisset ætatis suæ annum agens vix septimum. Si autem circa annum

812 statuamus Agnellum agentem annum tere quatuordecimum (cum se ipse adhuc puerum dicat) Ecclesiam laudatam obtinuisse, consequens fit ut Aureliani Vitam scriberet circa annum Domini 839, agens ætatis suæ annum trigesimum tertium, decimo ejusdem mense corrente. Hinc anno conveniunt characteres omnes a scholastico designati, etenim Gregorius IV Romanus pontifex sedebat, imperabant Ludovicus et Lotharius, ac Petronax archiepiscopus Ravennatem agebat. Eo ipso tempore consequens est versus hosce exaratos fuisse, quibus opus tantum ceptum, nec finiendum, nisi post plures annos laudaretur, addendi gratia auctori summo segnius quam compresbyteri voluissent procedenti. Versus illos

Alterum ab undecimo, quem presbyterumque beavit Summus is antistes merito sede urbis opimæ,

Ita intellexi, ut ad Petronacem referrem, undecimum Ravennæ episcopum, numerando a Theodoro, qui post Ecclesiæ illius schisma, Romano pontifici se submitisit; at, ut fatear quod est, in hujusmodi explanatione minime quiesco, alter enim ab undecimo non est undecimus. Nullus tamen commodior intellectus suppetit.

Quis [quæ] cunctis sancto [sancte] sapientior iste [[iste], sacerdos

Claruit ingenio, et natura? nomine dictus

A puero Agnellus fuit, Andreasque juventa
Euge satus, cretusque nimis de stirpe superba,
Euge. Ravenna dedit quantum, nullique secundam,
Formosum facie, verbo rutilum, ore loquacem,
Corporis exiguum membris, sed mente capacem
Quem magnum sensum, quanquam de corpore Pau-
[lum

OBSERVATIO QUINTA.

Laudatur hic Agnellus a sacerdotio, ab ingenio, naturaque nomini respondente, a stirpis et parca generositate, qui Paulo comparatur, corpore quidem exiguo, sed mente grandi :

Qualis inest cantilla canens Philomela suave
Florigeris verno sylvis, cum gutture flexo
Vociferans cælum complet clamoribus altum,
Stirpe sedens viridi; subter solio moderatrix [mo-
[dulatrix]

Sub dio enim modulatur ovans; audire viator,
Pastor, eques vigilans, cupientes dulcia cujus
Carmina gratis ubique optant, et sedula curant,
Quam nequeunt unquam longo ullæ vincere cantu.

Talis et iste sedens tectis nimiumque superbis
Quæ genitor procerus cessit sibi jure paterno

Sede suburbanis Ravennæ, quæ vocitatur

Antiquo Blacherna locis de nomine structa;

In Genitricis honore Dei, Dominique Mariæ,

Qua lepidus scriptor præfatus Pontificalis,

Neglectoque diu suspirans æstua tangens

Moliturque hians gratis tantæ dare sese

Moli operis.

OBSERVATIO SEXTA.

Descripta illud ferunt, quod sicut Philomela in silvis verno tempore dulces melos canens occipit viridi sub dio sedens, mulcet aures, animumque viatoris, pastoris, equitisque pertranseuntium gratia, cantus eo genere quod dulcedine minime loqui possit: ita Agnellus sedens sub tectis nimium superbis, id est admodum elegantibus, quæ genitor

^a Lege 817.

proferens, generosus, cessit sibi jure paterno in sub
 urbanis locis. Ravennae, ubi ecclesiae S. Martini
 antiqua de nomine ad Blachernas vocitata gratia me-
 diatur, expectantem volis satisficere, textens vices
 cautus, historiam neglectam diu pontificum Raven-
 natum. Quae ad genus et Vitam Agnellii de ec-
 clesia sanctae Mariae ad Blachernas diebida hic
 sent, praemisi, in libri totius praefatione, minime
 proinde repetenda.

recolens monumenta patrumque, sermone
 haud surdis natum auditor, sed mente volente

Dicentis solers Mosis praeccepta sequutus
 Posce tuos patres tibi nam erant [nuntii erunt] se-

Te multum, semperque petentem gesta priorum
 Atque Del Dominique tui miracula prisea

Et visa, audique monentur vera dicentes,
 Tum patriarcharum simul aggerat acta priorum,

Edidit istud opus tempus quorum, quia mure
 Depictum nomen, seriemque excerptis eorum

Et vite partem [partim] lecta moderamili partem
 Colligit aure sua, biblis glomerare suetus.

Adedit capite scripsit, calce, et Petronacis
 Utriusq; medio componens corpus opusculi,

Quatuor undecies patriarcharum sapienter
 Exarans cuiusque munus [manus] linguae, modera-

Magnificum, regulans auditaque, lectaque, certa
 Obijit vigili [vigilans] studioque incerta reliquit.

Instar agens cupidi quereatis litora, curvo
 Terrigeri Padi refluxentis, fulva metalli

Quorundam, nigrum lundens, chartaque liquorem,
 Sancta beatorum pandens miracula vulgo

Nobiliter sermone locavit arundo sonora
 Multiplici cujus quantum fuit aure relatu

Veridico plenus, quam sed titubans aliorum
 Maluit is compto breviter sermone monere

Sicut ovans sedens transtris, et pocula sumens
 Lancibus adlatis, fartis, et carmina ructans

Suspiciens placidum caelum, nauta ore sereno
 Equora tonsilis certatim vela secundis

Flaminibus tribuit decurrens vitrea rura
 Quando timore caret scopuli, nec conspicit arva

Nec tangit demissa tenax alto anchora Syrtis.
 At moestus densis caelum cum nubibus atrum

Per vacuum quoniam cursantes undique ventos
 Conspicit, aut scopulum spectat, vel cominus esse,

Tum remis cursum trahens, et vela deorsum
 Et navim timidus neclitque rudentibus agens,

Demissoque [demissisque] mari plumbo uno resti-

Alloquitur laxis, qui gloriis oris habentis
 Inscius auditus, aptavit paulula verba

A Deposito fastu, fandi studio, loquaci
 Veridico breviter, sermoneque monere coram
 OBSERVATIO SEPTIMA.

Descripti reliqui versus id forte intendunt, ut Pon-
 tificis libri commendati rationem ab Agnello obser-
 vatum in medium afferant. Primo scilicet loco fontes
 ex quibus historiae materiam exhibita reperit, schola-
 sticus, qui fere fuerint, superiorum testimonia iuxta
 Mosis monitum, Deut. xxxiii, Interroga patrem
 tuum, et nuntiabit tibi, majores tuos, et dicent
 tibi, quae quidem explicare, conatur prioribus ver-
 bis; picture, et musiva, quae sedulus exquisivit,
 et ex illis non modo antistitem colligit, sed max
 depictum nomen, aeneaque, ex ce
 moti libri. Id fere, prosequitur usque ad versum
 sexagesimum quintum. Quatuor proxime sequen-
 tibus totius libri contenta brevi sermone concludit
 dicens in Aderito ceptum, finientem in Petronace,

corpusque medium quatuor undecies pontificum Vitae
 complexurum; pontifices etiam, medii inter Aderitum
 ac Petronacem ipsum, quadragessimum quartum con-
 stituunt numerum. Ac ita quidem scholasticus iste
 futurum fore credebat; verum, Agnellus et Petronacis
 Vita successoris ejusdem, Georgii aliam, adiecit,
 quasi Petronacis Vita deper-
 ditae injuria servatum habemus, jactura, a-
 tuncque compensata Vitarum non modo laudati Pe-
 tronacis, sed et Valerii, nec non ex parte, Sergii,
 Leonis, Joannis, ac Marini, quas vel accephalas, vel
 apocryphas dolemus. Si autem, numero allato quadra-
 ginta quatuor ex undecim, per quatuor ducto resul-
 tans addas utrosque terminos, Aderitum videlicet,
 ac Petronacem, ac praeterea cum postremo Georgio
 Ibinium primum, sanctissimum apostolicum virum
 Christianique martyrem Apollinarem, licet integer, quin-
 timo Ravennatum antistitem numerus, quorum
 Vitas Agnellus scripsit, xviii, Qui sequuntur versus
 ad Agnelli fidem judicium, que commendandum spe-
 ctant, modico tamen judicio usus, est Agnellus, et
 cum scripsit de his quae ad Romanam sedem spe-
 ctant, scopus, haud bona fide scripsit. Duplex autem
 simili assumpto explicat quod dixerat scholasticus;
 ac primo sane

Capitulum quatuorundam fitorum curvo
 Terrigeri Padi refluxentis, fulva metalli.

Hinc Pado laus data, quod non modo pieis copiam,
 ex Metrodori fide, ad fontem, ob arborem, qua Pades
 gallice vocata, unde nunc nomen, quod Plinius
 tradit lib. iii, cap. 16, ferat, sed et quod pari scop-
 hem aquis turbidus secum vehat, quoniam refluxens arenae
 limoque mixtam in litore deponat. Id Agnelli sero
 circa Ravennam factum, versus allati videntur, quod
 nostris temporibus, vel desit [ductum], vel fieri igno-
 ratum. Arguetur certe Pades fluminibus his quorum
 aquae id sunt praestando, ut enim de caeteris sciam,
 quae ex Mutinensis et Regiensis Ditionis montibus
 descendunt, metallorum etiam etiam sero ditari
 probant circumscendentium diversis in locis fodinarum
 non spernenda indicia, nostris etiam temporibus
 tentatam. Secundum simile nautam exhibet, qui
 cum placidum est caelum, et omnia tuta circumspi-
 ciuntur, remis relinquens vela secundis ventis, resi-
 det; at cum turbatur mare, vel scopuli latentis
 timor obrepit, contrahit vela, remis remos, et fan-
 dum plumbum tentatum anchora tenere curat, et in
 tuto figi. Sic et Pontificalis hujus auctorem egisse
 ait scholasticus, nam cum plura eaque certa suppe-
 tebant, multiplici uberius sermone vela quodammodo
 omnia expandit, at eam haerebat, ut in proverbio
 est, aqua, aptavit paulula verba, et strictiore locutus
 verosimilia saltem dicere sancte est professus.

OBSERVATIO SEPTIMA.

Ad versiculos prioribus adjectos in eodem codice.
 Versiculorum subsequentium argumentum, inge-

niumve, si ex titulo præfixo intelligere quis curet, profecto volum operamque perdet. Satis itaque est lectori dimittere, et titulum, et versus, qui ita sunt comparati, ut dialogum exhibeant inter clerum Ravennatem rogantem et Agnellum primo se modeste excusantem, inde orus in se recipientem scribendi Pontificalis libri Codicem. Daetylii qui sequuntur versus quem sensum habeant divinare minime valet, nec tanti id est, ut me ab opere ipso demum considerando remoretur. Sufficit itaque versus ipsos exhibere cum suo titulo.

Incipit carmen daetylicum senarium penthicon, id est missam, sed primum detrahetum, dehinc distichon monasticum, quæ intentiones magnas.

Fortuito quondam venisse presbyterorum
Turba Ravennatim simul, inter quos fuit unus
Andreas dictus, fratres quem voce precari
Demissa scripsisse sut; quo pontificalem;
Tum respondit ei humilis, sed voce sagaci.

Agnellus :

Qui mihi sensus inest, aut est quæ lectio, possim
Tantillo sensu comprehendere centies octo
Annorum cursus vita (vitam), vel gesta priorum?
Talia dum fallens promiscuis fronte dueli
Assolutus jugiter, quia nobis intima quæque.

A Clausa videntur in auditu nudare petendo (patendo)

Presbyteri :

Tristamur nimium quantum crudelis amice!

Agnellus :

Tum quoniam victus rogo vos orate Tonantem
Sydera qui torquet, latices refrenatque marinos,
Vita præcipite cursum converjat in ortum,
Et sensum tribuat scribendi Pontificalem.

Presbyteri :

Sic nimirum [nimium] cupidi faciemus, cumque
Sit firmus, opus verbis respondeat usque,
Hic quanquam durus tamen laborat tamen ultro.

Agnellus :

Actus Pontificum referam, nomenque priorum

Presbyteri :

Agnellus quondam, nunc Andreas jure salve.

Agnellus :

Salvete sacerdotes per sæcula cuncta.

Clare fidelis Carmina parva

Edita vobis Suggere tu, qui

Musa regalis Erga fidelis

Dicere laudes Semper amicis.

AGNELLI LIBER PONTIFICALIS.

PARS PRIMA,

Completens Vitae eorum qui florere a sancti APOLLINARIS tempore usque ad Eugenium.

PROLOGUS INCIPIT.

Historia scribenda fontes aperti, eisdem fides, operis difficultatem exaggerat; Numinis opam implorat auctor.

Vobis rogantibus ordinatum libellum de Ordine pontificalis successionis pontificum, qui sedem sancti Apollinaris nutriverunt, sicut veritas et argumentatio vestri Agnelli, qui est Andreas, ipsius orthodoxæ sedis Ravenna, potuit reperire et cognoscere; gratias vobis necesse est agere Deo Patri, et Filio ejus, simulque Spiritui sancto, trina majestati, usque potestati, quod me pollutis labiis redusit, et linguam aridam, in quantum illi placuit, disertam fecit. Confido etenim orationibus vestris gratiam fandi, meis sermonibus Deum donare, ut sanctorum præcedentium sedis antistitem Patrum Ravennatis Ecclesia, qualiter unusquisque suis temporibus facta peregit, pro eo quod vos me sermonibus cœlestis, in quantum potuerò, ad memoriam revocare; non solum quod eorum facta perspexi, verum etiam ex audita, quæ mihi seniores nostri retulerunt, vestris auribus patefaciam. Moyses enim præcellentissimus vir, inspirante Deo, Genesis librum descripsit. Ipse enim ait: *Interroga patres tuos. et*

nuntiabunt tibi; seniores tuos, et dicent tibi; et Job: Interroga generationes pristinas, et diligenter investiga patrum memorias. Ex stirpe enim Abraham Moyses descendit, et antequam Abraham nasceretur lotius hujus mundi fabrica a Deo facta fuisse memoratur. Marcus etiam Petri apostoli discipulus et in baptismo filius, non corporaliter Domini secutus fuit vestigia, neque ulla miracula ab eo facta vidit, sed Petro enarrante Evangelium exaravit. Lucas vero Petri [Pauli] apostoli ministrator imbutus ab eo doctrina, Evangelii aperuit fontem. Multi etiam alii ex auditu volumina condiderunt; sicut in Vitae Patrum legitur: « Narravit mihi quidam senex, etc. Nonne Gregorius sedis Romanæ Ecclesiæ antistes in plurimis locis libri Dialogorum retulit dicens: « Narravit mihi ille et ille homo? » et reliqua. Sed minime me fieri possum similem illis. Nam confiteor quippe, sicut modica scintilla posita in aspectu solis obumbratur, et ejus non apparet lumen, sic et mea ante conspectum tantorum philosophorum extinguitur